

В. С В І Д З І Н С Ь К И Й
ВИБРАНИ П О Е З І Ї

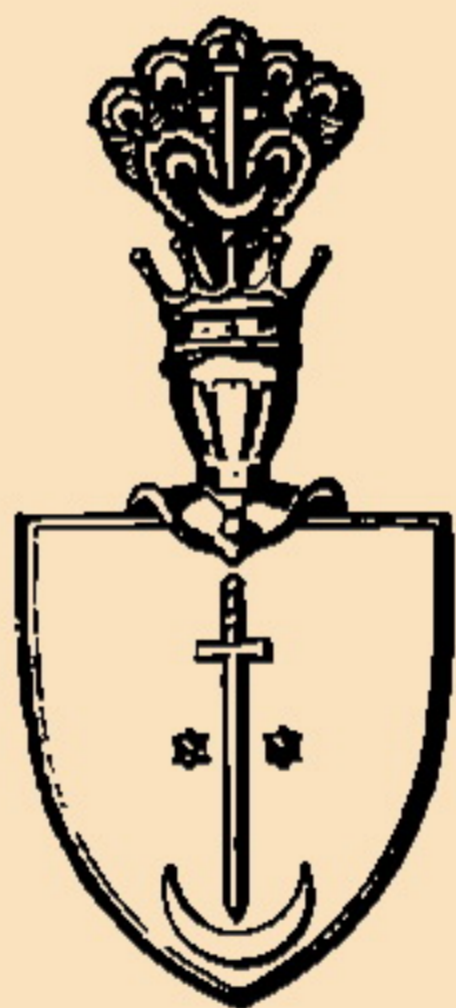
С Л А В У Т А

ВИБРАНІ ПОЕЗІЇ

В. С В І Д З І Н С Ь К И Й

ВИБРАНІ ПОЕЗІЇ

Вступна стаття
ЯРА СЛАВУТИЧА

С Л А В У Т А

ЕДМОНТОН

МСМЛХІ

V. Svidzinsky
SELECTED POEMS
(In Ukrainian)

Slavuta Publishers
10920 — 60th Avenue, Edmonton, Alberta

ВОЛОДИМИР СВДІЗІНСЬКИЙ

Восени 1941-го р., в розпалі другої світової війни, трагічно загинув український поет Володимир Свідзінський, одна з багатьох жертв московського комунізму, жорстокого окупанта України. Схоплений енкаведистами, поет у групі українців під арештом відходив на схід. Поблизу Харкова, спинившись на нічліг, енкаведисти загнали заарештованих у якусь будову. А вранці, щоб позбутися тягару і швидше втекти від наступаючих німців, облили бензиною наповнену людьми дерев'яну будову і запалили. Так відійшов, спалений живцем, напрочуд обдарований поет і перекладач, один із найбільших майстрів української поезії.

Народився Володимир Свідзінський 9-го жовтня 1885-го р. в с. Маянове на Поділлі в родині священника. Закінчив духовну школу в Тиврові, духовну семінарію в Кам'янці та комерційний інститут у Києві. Першу світову війну перебув у Галичині. Пізніше працював на видавничій роботі, переважно на Поділлі, а з 1925 р. в Державному видавництві України, по редакціях журналів і т. п.

Перший твір Свідзінського був надрукований ще в "Українській хаті" (1912). Однак перша збірка "Ліричні поезії" з'явилася друком аж 1922 р. Після другої книжки "Вересень" (1927), що вийшла накладом автора, поет перестав виступати в пресі, хоч продовжував писати. Лише перед другою

світовою війною почав він зрідка друкуватися в літературних журналах, купивши собі це право тим, що проспівав в одному з віршів хвалу Сталінові. Третя збірка "Поезії", до якої було включено де-що з попередніх, вийшла в світ 1946 р. В еміграційних журналах і часописах (1946-49) друкувалася остання, незакінчена збірка "Медобір".

З погляду стилю поезія Свідзінського в основному символістична. Проте цей символізм цілком відмінний від символізму Дмитра Загула, Якова Савченка чи Олекси Слісаренка. Поезія Свідзінського виростає з української казки і дохристиянської мітології, духом якої обвіяно "Слово о полку Ігоревім", давні колядки, обрядові пісні.

Казковий чар — найхарактеристичніша прикмета поезії Свідзінського:

I. Ми шукали до сонця броду.
З нами йшов зелений горошок.

II. По зарослім болоті
Клятий іде,
На короткій оброті
Золотого коня веде.

III. Десь дощ іде —
Не мовкнуть голоси зозуль.
Чи хлопчик я?

Так хочу дохопитися рукою до гнізда,
Де блискавка лежить,
Як вовною обтулена змія.
Десь дощ іде.

IV. Над хатою стрілкою дим,
Від хати дорога в стрілку.
Ранок ілте голубим,
Моститься сонце на гілку.

Не сліпе запозичення мотивів казок чи окремих рядків із них, а органічне просякання власного способу вислову духом української казки робить поезію Свідзінського дуже оригінальною, неповторною. Коли зважити на те, що поет не мав попередників (за винятком хібащо Павла Тичини в "Пастелях"), то його творчість треба кваліфікувати, як нову сторінку української поезії. Десятки майстерних мініятюр, кілька балад, цикл "Зрада", віршовані казки "Сопілка" й "Чудесна тростка", — це вічний скарб нашої літератури.

Будучи символістом, убираючи в свій спосіб вислову імпресіонізм, як найбільш чуттєвий чинник, поет щільною шліфованістю своєї мови наближався до київських неоклясиків. У деяких поезіях Свідзінського ("Пух золотої верби", "Рано прокинусь", "В руці ледь-ледь колишеться удильно" та інші) помітні також їхні стилістичні настанови.

Як Максим Рильський і Михайло Орест, Свідзінський додав також свою немалу частку до розширення обріїв української поетичної мови. Рідко вживані слова, архаїзми, неологізми під пером поета набули повних прав громадянства, саме тому, що вони доречно вжиті: проливень, вологтя, шамолодь, колот, полиски, навис, пагілки, нестяменний, потаєнний та багато інших. Взагалі кажучи, мова Свідзінського — глибоко народна, дуже вміло забарвлена діалектизмами (черет, звори, чечик тощо). Багато висловів і образів Свідзінського надзвичайно оригінальні, притамані лише йому: “за теплим нависом юги посовтнувся веселий грім”, “місяцю надламаний, я виноград відновлення у ніч несучу”, “покопані грядки чорніють масно”, “кубло змії, русалчине волосся на синім склі писав мороз-поет”, “в воді озерець джерелянки кують задуму лісову”...

В нашу добу воєн, добу-вовчицю, за словами Ольжича, поезія Свідзінського масово не поширилась. Причину цього треба вбачати передусім у тому, що вона — негучна, позбавлена імпозантності, тиха і спокійна. Легкий смуток вересня лежить на ній. Зате це справжня поезія, шляхетна своїм естетизмом і міцним чаром добірного слова.

Не можна не згадати, що поет, “плеканець полів сумовитих і тиші тробових таїв” лише одним вір-

шем поклав на себе ганебну, але оригінальну пляму, саме віршем про Сталіна, що починався так:

Нищитель рабства, темряви гонитель...

Пригадується мені такий випадок. Одного разу в Запорізькій школі на вечорі, що був присвячений роксизнам “сталінської” конституції, вийшла на сцену десятирічна дівчинка, щоб продеклямувати “оду” вождеві. Але, будши неспіливою, грімко проказала слово “нищитель” і розгубилася від власного голосу. Постоявши трохи, зніяковіла і зникла за кулісами. Вчителів урятувало від “контрреволюції” лише те, що дівчинка виявилася жидівкою. Коли автор цих рядків, будучи в Харкові, похвалився поетові сам-на-сам про випадок із його віршем, Свідзінський прийняв вістку мовчки, не в стані приховати посмішку, що заграла на його стиснутих устах. Після цього ми листувалися й бачилися щонайменше двічі. На жаль, у мене не збереглося фото поета (згоріло в Берліні), що своєю зовнішністю й поставою, зокрема зажуреним видом і сивуватим волоссям, завжди нагадував мені Юрія Яновського, який, до речі, багато допоміг Свідзінському у виданні його збірки “Поезії” (Львів, 1940). Він же був її редактором. Ця збірка зберігається в моїй бібліотечі.

На закінчення треба додати, що Свідзінський збагатив нашу літературу перекладами з мов старопрецької (поєми Гесіода), латинської (твори Ові-

дія) та німецької (Готфрід Келлер та інші). Напередодні другої світової війни вийшли у світ його майстерні переклади комедій Арістофана — “Хмари”, “Жаби”, “Оси”.

До книжки “Вибрані поезії” ввійшли найкращі, найтипівіші твори поета з його чотирьох збірок, подані тут переважно в хронологічному порядку. Через обмежений розмір книжки ми не могли, на жаль, включити в неї прекрасної віршованої кавки “Чудесна троска”. Таким чином, наш вибір становить ледве половину оригінальних творів Свідзінського.

Яр СЛАВУТИЧ

НА ПОДІЛЛІ

Черет і осюжа обняли сонний став
І пусто скрізь. Лиш дівчина порою,
В забутий парк забрівши самотою,
На галяві, серед високих трав,
Коли південь виблискує й палає,
Із бабки срібної вінок собі сплітає.

1921

* * *

Як м'якко вечір тіні стеле!
Зчарований, дивлюсь туди,
Де колихають темну зелень
Дощем побризкані сади.

За ними поле половіє,
Там мак цвіте, стежинка в нім...
Чому ж не йдеш, моя леліє?
Твій подих в вітрі запашнім.

Я забуваю: в цій годині
Далека ти. Не в цьому краю
Твій погляд милий, темно-синій,
Світив на молодість мою.

Вечірнє небо навіває
Незбутніх мрій, дівочних дум...
Я забуваю — все минає,
Як блиск роси, як вітру шум.

1922

* * *

І ароматно вечір віє,
І поле вогко зеленіє.
В воді озерець дощових
Рум'яний світиться відтінок
Забутих тучею хмаринок
І сині плеса серед них.

О час небесного спокою!
Твоєю легкою красою
Як жадно упиваюсь я.
Як у тонке твоє палання,
В твоє зникоме розцвітання
Ввіллялася б душа моя!

1923

* * *

Діл зникав у темряві вечірній
Іней густо одягав сади.
Від криниці по тропі нагірній
Ти ішла з коновкою води.

Я сказав тобі слова привіту.
Темний був твій погляд і німий.
Лиш світився променем розбитим
У коновці місяць молодий.

1926

* * *

Біла пушинка пливе над сіножаттю —
легке суденце,
Несене струменем вітру, куди забажає
недбалий.
Десять з одного гнізда промінясто розхо-
диться щоглів;
Отже нема ні стерна, ні весла. Та й навіщо
їм бути?
Чи на південь, чи на північ, чи в іншу кра-
їну летіти,
Біла пушинка за те не турбує. Знялась
куди-луча —
Сильному роду своєму землі добувати
нової.
Гордо пливе корабель, до' завзятого бою
готовий.
Тільки ж і війська на нім, що одне непо-
мітне зеренце.

Буде шливти і шливти, аж зронивши нато-
лені крила,
Десь її вітер зневолить упасти в гущавину
травну.
Там і лежатиме нишком, підступний, при-
таєний ворог.
Сіверка осінь пройде над землею, волочу-
чи важко
Хмари, повні вологи холодної. Потім на-
довго
Ляже зима непорушна. Та день неминучий
настане,
Кинеться сніг, загурчить, затуркоче. І кіль-
чик тоненький
Вийде з малого зерна. Напочатку несмі-
ливий, кволий,
Він до трави молодій тулиться боязко
буде.
Голову потім підвівши, упевнено гляне
круг себе.
“Буду владати цією країною. Чуєте, трави?
Тут розцвіту, розхилюся, розсію потужний
нащадок.
Слово незламне моє. Зачувайте, готуйтеся
до бою”.

1926

* * *

Не метає вогнів блискавиця
В замисленім співі моїм,
Ані бою смертельна криця
Не примить і не іскрить у нім.

Я плеканець полів сумовитих
І тиші гробових гаїв,
Я над озером днів пережитих
Віти серця глибоко склонив.

1927

* * *

ЗАКЛИНАННЯ

Притулила брови до вікна,
Подивилась тьмjanими очима.
Затремтіло світло. Серед сна
У колісці кинулась дитина.

Одійди, завійся в вихор білий,
Сніговою розліттю гойдай.
Десь у прірву, попід скельні брили,
Ядовиту голову сховай.

Або вергнись на північні гори,
Настромися на кінчастий шпиль
Та й повіки невидючим зором
Видивляйся в заметіль.

1928

УГЛЯР

Попродав чорний вугіль, чорний сам,
Купив вина і хліба, повечеряв
Та й похиливсь на свій візок дощаний.
Терплячий кінь уважно подивився
І взяв щипати жовклі бур'яни.

Поїде поночі. А путь далека.
Низовина, туман, очерети,
Тоді горбів піщаних білі ребра.
І віддаля коноплі млосний дух,
І довга ніч і довга самота.

Над досвідком проїде через греблю,
Попід тіллям узенького заулку
Сколошкає застоєне тепло —
І тихо пирхне коник, гуркне засув,
І спалахне з пороту: “то вже ти?”

1928

Утомлений, склонившись на горби,
День спав та й спав. Здавалося, ніколи
Не перейдуть глибини голубі
Над нивами. Лінивий, безтурботний,
І я приліг і дався владі сну.
Прокинувся — мій дне блискучий, де ти?
Тонка імла від сходу простяглась,
Двома крильми обнявши рівне поле.
У гробі сонце. Дерево замовкло,
І, холодом у чашечках тюльпанів
Зачинені, позастигали бджоли,
Що дзвінко так дитинство дня вітали.

1929

* * *

Наклав на лук очеретину,
Засмолену в кінці —
Переспівала гай високий,
Упала на луці.

А там ходив товар безглуздий,
Лінива вагота,
Та й потрощили цівку-стрілку
Повільні копита.

Шкода мені! А я так пильно
Оглянув очерет!
А я до сонячного блиску
Метав співучий лет!

Ти — зрадниця, ти, смоло чорна!
Кладу на тебе гнів:
Навіщо я дитину літа
У тьму твою вмочив?

1929

* * *

Як тихо тут: земля і сонце!
Уже ліщина попустила
Свої світильники довгасті,
І крижко розцвітає р'яст.

Як мирно тут: тобі на руку
Упала скакавка плеската.
В воді озерець джерелянки
Кують задуму лісову.

Прислухайся: десь за горою,
За верховинами дерев,
Облоки ронять краплі світла
В уважні розплески весни.

Побудьмо тут. Тут всі дороги,
Що землю, втомлену любов'ю,
Вели до нас, її найменших.
Побудьмо тут на самоті.

1929

СОНЦЕ

Ідуть верхи дерев
Світитися до сходу,
Шумлять верхи дерев
На літо, на погоду.

Дивлюсь — як юний лев,
На стежку, перед хату,
Розпасяно лягло,
Розверглося зігріто,
І на камінні плити
Поклало лапу пелехату.

Цвітуть верхи кущів
За кам'яну ограду,
Ідуть ряди кущів
На дальні межі саду.

Я двері одчинив —
І вкинулось до ганку
І в темряву хибку,
На радісну приміту,
Пустило світлу віту,
Напахану вітрами ранку.

1929

* * *

Сад не сад — одне деревце,
Жмут молодого гілля.
Жаринки джмелів на цвіту.
У мглянім теплі земля.

Коли раптом туп-туп:
Метляє вим'ям пручким.
Зглемедало кору й лозу,
Збило злотистий дим.

Тінь. Молодиться на дощ.
Десь із висока: кру! кру!
Засмутилось мале деревце:
Умру!

1929

* * *

Розхиляю колосся, іду.
Устріч — арнаутка чорнява.
Слава вам, рідні поля,
І вечірній тихості слава!

Уже видко верхівки топіль.
Покажеться й хата затого.
Коли голос: “На давнє гніздо?
Еге! Ані сліду від нього.”

Проста повість. Денікин — синів,
Старого роґризли сухоти,
Ну, а люди поволі — садок,
Та й тепер лиш бур'ян коло плоту.

Зашипіла коса, як змія.
Арнаутка склоняється нижче.
Померхли верхівки топіль,
Розп'ято встає кладовище.

1929

* * *

Рано прокинувся, на світлий полудень вікно
одчиняю.
Тінь від домів укриває ще вулицю сонну.
За нею
Сонце на насипі жовтім уже будяки
освітило.
Тихо в кімнаті. Самітно читаю, пишу коло
столу.
Час непомітно іде. От і доня моя про-
будилась,
Лепетом милим сповняє кімнату, у двір
вибігає,
Знову вертає до мене і в легкім волоссі
приносить
Пахощі раннього вітру і полиски раннього
сонця.
Ні, то задумався я. Моя дівчинка в даль-
ньому місті.
Тихо в кімнаті моїй —і ніхто не говорить
до мене.

1930

* * *

Узимі маленького дому
Розмерзалось не часто вікно.
От вечір. Внесли солому.
Розлили холодне вино.

Волохатіє стріха низько.
В білих шапочках темний пліт.
В сінях тупіт. То дід Онисько.
Гострі очі, на вусах лід.

Ще прохухаю намерз. До поля
Крадькома припадає тьма.
На окопі стара тополя,
Тай більше нічого нема.

1930

* * *

Вибігає на море човен —
Такі вигинисті груди.
На човні капелюх як сито,
Попід тим капелюхом люди.

Небагато — один китаєць.
В руках вудочка тростинова.
Віють пальми, шугають баклани,
На горах снігу обнова.

А чомусь він сумний, китаєць.
Загадався, забув про вудку.
Виринає дельфін із моря:
“Китайче, не треба смутку”.

—Ну, як же не треба смутку!
Мій кораблик такий пасматий,
Сам я юний, тоненькі вуса,
Ще й червоні на мені шати.

А поглянь же ти — я невільний,
Ї з такою вродою пишною
Примальований до фаянсу
Чиєюсь рукою зловтішною!

1931

* * *

Така мальована хата
Ще й дві яблуні поруч.
На правій — цвіт красовит,
На лівій — черлений овоч.

Над хатою стрілкою дим,
Від хати дорога в стрілку.
Ранок іллє голубим,
Моститься сонце на гілку.

І раптом дитячий зойк:
— Ой жук величенний, ой лихо!”
Дим тоді в комин, стежка — в кущі,
Яблуні — попід стріху.

Розплаталася бистра тінь,
Загуло, задудніло грізно.
Жах! Коли яблуня в сміх:
“Та це ж не справжній — залізний!”

1931

ОГОНЬ

Поклав на стіни крила нашорошені
І, наче бабка на листку водокрасу,
Завмер. Я в тихій самоті пишу, а він
Наставив вушко зрізане та й слухає.
Як друг, як вірний спільник, труд мій
любить він.

Зо мною дише і зо мною думає
І, тільки захвилююсь я, здригається.
Давно минула північ. Дика темрява
Скребе одвірок зажирущим пазурем.
Я знемагаю, але друг нестомлений.
Я наближаюсь. Добрий і довірливий,
Він смерті не сподіється. Я дихаю.
Земля стенулась. Пітьма раптом грянула,
Звалилася, як кам'яна обрушина.
Загинув він чи бистрі крила виволік
З-під тяготи — і увалився в безвісті?

1932

Коли ти була зо мною, ладо моє,
Усе було до ладу,
Як сонце в саду,
А тепер розладнався світ, ладо моє.
Встала між нами розрив-трава.
Роврив-трава високо росте,
Розірвала ночі і дні.
Перше були вони як крила ластівки:
Верх чорний, спід білий, а крило одно.
Тепер вони як розламаний камінь —
Колять і ранять, ладо моє.
Стало тяжко нести мені час.
Туга рве мислі мої,
Як буря метає снігом.
Одна сніжинка паде на лід,
І вітер жене її в безвість,
Друга лягає при березі
У скований слід копита,
Третя розбивається об сук.
Стало тяжко нести мені час.
Я знаю: усе вмирає.
Квітка у полі,
Дерево в лісі,
Дитина в місті.
Усе вмирає, ладо моє.
Не в одні двері приводить нас вечір,
Не в одному вікні вітаєм ми ранок,
І забув я творити казку.
Так гостро дивлюсь,
А бачу тільки видиме,
Тільки можливе, ой ладо моє.

* * *

Холодна тиша. Місяцю надламаний,
Зо мною будь і освяти печаль мою.
Вона, як сніг на вітах, умирилася,
Вона, як сніг на вітах, і осиплеться.
Три радості у мене неодіймані:
Самотність труд, мовчання. Туги злобної
Немає більше. Місяцю надламаний,
Я виноград відновлення у ніч несучу.
На мертвім полі стану помолитися,
І будуть зорі біля мене падати.

1932

* * *

Сизий голубе вечора,
Ой же ти, сизий голубе!
Злети на гніздо своє,
На гніздо, на темне гніздище,
Злети ж ти іздалеку,
З мого ясенового краю.

Сизий голубе вечора!
Чи там зорі ще несмучені,
Тихі води нестурбовані?
Чи цвіте сонце, тюльпан-сонце,
Розклоняючи дуги-віти
По полявинах та по галявах?

Сизий голубе вечора!
Бризни на мене із сон-трави:
Край тюльпан-сонця побути,
Злобливий сум омирити,
Край тюльпан-сонця, сиз-вечоре,
У землі моїй шум-ясеновій.

1932

ПАМ'ЯТІ З. С-СЬКОЇ

Роздумно, важко ступали коні.
Ти лежала високо й спокійно,
Сама непорушна, ти всіх вела.
Суворі люди ішли за тобою,
І діти також тебе провозжали.
Праворуч текло вечірнє сонце,
Ліворуч липи сяяли цвітом.
До звуків музики, тяжких як залізо,
Свій легкий голос іволга приєднала,
І мої сльози падали на дорогу.

Дивне посілля, де жодного дому.
Ніде не видно високих вікон,
А тільки віти шумлять і віють.
Музика змовкла. Завмерло світло.
Тебе піднесли, тебе опустили,
І я цілував твою тиху руку...
Коли перестав мигтіти заступ,
На горбик поклали вінок із клену,
А в узголов'я вінок сосновий.
Зідхнуло сонце. Повіяв подих
Тиші великої.

1933

Хліб, запашне молоко, золотистого масла
платівка,
Промінь на рубчику склянки — і відсвіт
на стелі. То б'ється
Бистрим мигтінням, то жужмиться в кім'ях.
В сусідній кімнаті,
Ще неостиглий од сну, твій голос бринить
клопітливо.
Хатнього захистку мила богиня, ти зараз
увійдеш
І, на стану фартушок переп'явши, набли-
зиш до столу
Люблені руки, що пестоці, світло й догоду
дарують.

1933

МАТИ

І сонце, і сад, і з тобою дитина.
Твоя одежа многоручайна
Обходить розкриту шию,
Одклонено лоном тече
І затихає на колінах.

Спить дитя. Приязна віта
Лягла тобі на рамена.

Твій сад — улюбленець літа,
Круг тебе порость зелена —
Навіщо з тобою смуток?
Права рука забуто повисла,
Права рука — опалий лист
На колонці крісла.

Мир тобі, радосте світа,
Мир, благословенна!

1933

Поле́м іду́ть — і повільна хода їх і мирна
розмова.

Вітер, нагірних морелів покинувши зарослі
дикі,

Стиглим теплом обтікає їм плечі, шумить
у пшениці.

От і зійшли на місток. На поруччя склони-
лась Орина

І в глибині, проти сивої хмарки, угледіла
раптом

Юної постаті обрис хиткий і розтріпаний
жмуток

Синього цвіту в руці і, на вроду свою
здивувавшись,

Жарко рум'янцем зайшла. А веселі подруги
тим часом

Далі іду́ть — і повільна хода їх і мирна
розмова.

1933

* * *

Різьбою пагілок нових
Сад молодіє по весні.
Набігли памеги. Бджола
Тобі упала на рукав,
І ти радієш, як дитя,
На очі, на пушок її
І на малинову пергу.

Духмяне світло молодим,
Духмяні сонячні уста.
За теплим нависом юги
Посовгнувся веселий грім.
Бджола злетіла. Блиск і тінь.
Духмяні сонячні уста,
Ласкаві весни молодим.

1933

* * *

В руці ледь-ледь колишеться удильно,
Гарячий вітер в бересті шумить;
На глибині проходить риба звільна,
Латаття спить, як пам'ять серця опить.

І ссний блиск ласкавої блакиті
Під хмарами ясніє в глибині,
І чашечки латаття піврозкриті
Про дива дна розказують мені.

І я боюсь, що встану і піду,
Плескатий лист руками розведу,
І в глибину спокусливу порину,

І покіль віку тихо, без упину,
Все буду занурятися туди,
Де хмари стали в безмірі води.

1936

* * *

Ударив дощ, заколихав
Полудня спокій величавий,
З квітучого горшку галяв
Стовпи метеликів підняв.

Де ж ти? Твоєї пісні звук,
Линувши, потопила злива.
Дивлюсь: з затуманілих лук
Біжиш задихана, щаслива.

Нема ні неба, ні землі.
Блищать натягнені вервечки.
Ти в легкій сукні, як яєчко,
Між них білієш оддалі.

Добігла — проливень затих.
Тепер цілуючи, вдихаю
З плечей обризканих твоїх
Тепло і запах неба маю.

1936

* * *

Круг мене знов давно забутий світ:
Картопля, бур'яни, сніпчана стріха,
Між полем і городом легкий пліт;
За вітряком заходить сонце стиха.

Як мертвий лист, німує пережите.
Подуманої пісні не зберу.
Встаю до світа, удочку беру,
Іду на Лош краснопірку ловити.

І глухо так мої минають дні,
Неначе я живу на дні морському.
Ось, бачиться, виходячи із дому,
Морський корсоль загадує мені:

“Ти до труда привчай себе поволі,
І ось тобі сьогодні мій наказ:
За вітряком холоне сонце в полі ---
Візьми його та й принеси до нас”.

1936

* * *

Потьмилася небесна синьота!
З полудня парко мглиє день, —
Нагусла хмари сонна тягота.

Десь дощ іде —
Не мовкнуть голоси зозуль.
Чи хлопчик я?
Так хочу дохопитися рукою до гнізда,
Де блискавка лежить,
Як вовною обтулена змія.
Десь дощ іде.

Що я почну, коли наринє він,
Осипле жемчугом долину,
Стурбує плем'я ніжних верб,
І враз —
Немов його підітне серп —
І шум і блиск широко перекине
На дальні луки?

Що я почну, коли врочисті звуки
Відновляться, коли здвигнеться все,
І піде сонце понад садом,
Як дівчина, що знявши гарні руки,
Для гості милої несе
Хрустальну вазу з синім виноградом?

1936

Холод іде, залізо несе —
Літа гарячий шум замикати.
Шум замикає, темряву довжить,
Синє небо під трепетом держить,
Сонячні паруси обтинає.
Обтинчики падають тут і там,
Упавши шепчуть: годі світити!
Вийду я в поле, стану, послухаю,
Що мені скаже замерзле озерце.
Озерце каже: “Десь сливи цвітуть,
І море плеще в зелений острів,
А біля дому молода жінка
Мотає міток жемчужних ниток.
А я, озерце, на те не заздрю.
Я тут, у полі, мов гусь біленька,
Що сіла-впала перепочити,
Очерет надо мною шумить, шумить,
Перестане... і знов шумить!”

1936

Охайно позамітано двори,
Покопані грядки чорніють масно,
І скрізь ознаки милої пори:
Дівочі руки відновили красно,
На кожній хаті, бурями зими
Розмитий розпис. Жарко килими
Горять на сонці. Тихо в гору йду
І помічаю: в кожному саду
Набурилися вишні, а дерен
Стоїть уже в гудінні та цвіту,
Немов намісник сонця між дерев.
Мале дівча несе фіялки сині,
А з урвища, де в зеленастій глині
Глибокі нори зяють, чути знову
Сизоворонок джеркотливу мову.
Та ось і двір жаданий. Три тополі
Стоять, як перше: на старій стодолі
Зима кроквину вивела на світ,
Розтріпавши трухлявий околіт.
А більш нема одміни. На горби
Збігає сад; під скелею початок
Струмка дзвенить — і двоє козеняток
Стоять на погребі...

Чолом тобі,
Землі ласкавої куточку милий!
Ти дав мені колись щасливі дні,
Прийми ж ізнов і д другом будь мені,
І миром склони мій вік похилий.

1938

І час далекий, і земля далека,
А пам'ятаю все. Маленький двір,
Страпата стріха. На гнізді лелека
Задумався. В саду ласкавий мир.

Ласкавий мир в вечірньому промінні
Ласкавим світлом дихає ясмин,
І двох тополь високих довгі тіні
Перелягли верхівками ослін.

І от виходить мати молода
І до куща звертає зір щасливий
І ламле цвіт і повідає в співі,
Що тихо йде Дунаєва вода

І що ніде нема Дунаю краю.
Я слухаю і забуваю світ,
А біля мене невидимий кріт
Землі кругляву купку зворушає.

Далеко він, той вечір, і не встане
Сіяти знов над світлом молодим;
Ні паростком не похитне малим,
Ні зглибока ув очі не погляне.

Навіщо ж він як мариво, як мрево,
Весь вік стоїть у спогаді моїм?
О пам'яте! Ти мов розкішне древо,
Поставлене над горби́ком німим.

1938

ПЕРЕДМОВА ДО КАЗКИ

Пухнаті лаки, віяла, колосся,
Поламаний вітрами очерет,
Кубло змії, русальчине волосся
На синім склі писав мороз-поет;

І вечір був і радісна утома,
І муркання дрімливого кота,
І біля грубки золота солома,
А у печі пожежа золота;

І ум втрачав свою звичайну владу
Над дійсністю, і видива чудні,
Як літні хмари із-за зелен-саду,
Зринаючи, являлися мені.

1938

Ми уже зближалися додому,
Коли ти почав іти тихіше
І сказав: “Тут близько кладовище.
Хочеш, заїдем?” Яюсь півсвідомо

Дав я згоду. Ми пройшли у браму.
Там дерева древніми верхами
Сонно привітали нас. І смуток
Розтікався від посохлих руток.

Ми звернули й сіли недалеко.
Ти курив, мовчав і трудно дихав.
І було навколо дивно тихо,
Тільки коник гостро десь чечекав.

Ти промовив: “Адже правда, гарно?
Я, з вокзалу ідучи додому,
Часто спочиваю тут. А парно
Нині зранку... Чи не буде грому?”

Непомітно зникла тінь од листя.
Наповзали хмар важкі одриви.
Я підвівся. Близько того місця
Ти лежиш тепер під тінню іви.

НЕГОДА

З-за похилої стодоли
Смутно дощик повела,
На оріх, оріх волоський
Каламуттю налягла,

Зажурила всю долину,
Притуманила лісок,
Загурчала у відерце,
Як у дудку пастушок,

І уже гляділа місця,
Щоб звинутись і тихцем
Задрімали на сухому,
Під ясминовим кущем, —

Коли сонце з-понад гаю
Обернулося назад
І, немов ручне ягнятко,
Прояснівши, вбігло в сад.

1939

* * *

Блукаю вдень то в луках, то в гаю,
Як дерево вдихаю запах літа,
На падолі джерельну воду п'ю,
А на межі схиляю колос жита,

І так живу, як придолинний цвіт —
Без розмислу, без дум і неспокою.
Та що по тім. Ніч владною рукою
Мій осяйний переміняє світ.

Тоді іду блукати в інші луки.
Там холодом північної роси
Торкаються мене невидні руки,
І з темряви, з Великої розлуки
Звучать давно безмовні голоси.

1939

ЗРАДА I

Їду- поїду на бистрім коні
Крізь попіл ночі, крізь полум'я днів,
Тільки пісня брентить за сідлом,
А слідом —
Одинадцять друзів моїх,
Одинадцять місяців молодих.
Велика скеля стоїть.
Під скелею земля спить.
А в тій землі теремок,
Де ящірка проживає,
Що була колись князівною.
— Нумо, хлопці, станьмо,
Мечі з піхов добуваймо,
Князівну-полонянку
Із чарів визволяймо.
Хлопці стали,
Мечі з піхов добували,
Князівну-полонянку
Із чарів визволяли.
Вийшла вона як квіточка біла,
Тільки несміла, несміла.
— Ти мене любиш? — питає. — Люблю.
— Віддай мені радість свою.
Я віддав.
— І тепер мене любиш? — Люблю.
— Віддай мені силу свою.
Віддав.
— І ще мене любиш? — Люблю.
— Віддай мені мужність свою.
Віддав.

Тоді очі звела,
Поєні спокою,
Тоді повела
Проти себе рукою,
Я дивлюсь, —
А моїх одинадцяти друзів нема,
Тільки вечір та падає тьма,
Та стоїть одинадцять стовпчиків,
Одні порохняві, другі криві,
На всіх шапочки снігові!

Дивна князівна тоді на коня:
— Чого ж твої очі в журбі?
Не нудно буде й тобі:
День-у-день,
Рік-у-рік,
Повік,
Біля стовпчиків похожати
Та співати жалливих пісень,
Що зграбували тебе,
Що ти не можеш забути,
Що як же недобрим бути,
Коли небо таке голубе!

Проживало там три сестри,
Засміялася, свиснула, зникла

1934

ЗРАДА, VII

—Десь ти з чарами став до бою,
Що не владні тепер над тобою
Ні недобра моя красота,
Ні олживі уста. —
Я не чарами став до бою,
А як нехворощ польова
Обкололася мерзлою млою,
Я завіявся в сніжний дим
І за сіткою колижкою
Уздрів потаєнний дім.
Показала зуби як ікла,
Три жаденних жури.
Там я милий був гість, —
Біле ж тіло,
Кров червона,
Жовта кість.
Ізв'ялили, спили...
Та на весні морелевий цвіт
Полонив мене у свій літ,
І склонили мене вітри
До оселі моєї сестри.
А в оселі сестри —
Там горицвітом розгоряє,
Там зірниці лежать на траві,
Там кущі, обкувавши пліт,
Зеленять мій улюблений світ,
Надвечірній світ.
1931

БАЛЯДА, II

Коли над вільхами засвітиться
Вечірній місяць — і на березі
Запахне водяною м'ятою,
І стане тихо на млині;

Коли замовкне в місті музика,
І над вершинами дубовими
Шугне дрімлюга, блискавицею
Ламаючи свавільний лет, —

Тоді з долин зарослих тернами,
Із лісових яруг, де урвища
Спредвіку тяжко захаращені
Уламками камінних брил,

Виходять звірі, дивні постаттю,
Нахмурені і настобурчені,
І походою величавою
До берега поволі йдуть,

І там на скелях розлягаються,
І, перед себе лапи витягши,
Кладуть на них гриваті голови
І чола, повні темних дум.

І цілу ніч лежать, зітхаючи,
На дальнє місто видивляючись,
І на хребтах їм, проти місяця,
Вилискує зловісно шерсть.

1933

БАЛЯДА, III

Темними ріками
Ніч тече по долинах,
Прудко біжить по зворах,
Мутно піниться на косогорах.

По зарослім болоті
Клятий іде,
На короткій оброті
Золотого коня веде.

Злякано дуб кордубатий
На нелюдське обличчя
Настовбурчив сухе патиччя,
Як звір підіймає шерсть.
Тяжко чалапає клятий,
Аж погинається персть.

— Ступай, мій коню,
На незайману оболоню.
Три роси обіб'єш,
Три криниці вип'єш,
Здійсниться наша мрія —
Станемо на вогненного змія! —

Темними ріками
Ніч тече по ізворах,
Сиво піниться на косогорах.
На синьому полі,
В райдужному колі,
Там то паші ще й цвіту багатого!
Вітер має патлами клятого.

Раптом на сході
Немов хто косою — черк!
І вдруге — світліше — дзінь!
Золотий кінь
Померк.
Клятий вирячив очі,
Вогнем до скелі та й здимів.

Ой зашуміло ж тоді!
На землі —
Спруснувся кожен листок.
На воді —
Павуки в нестяменний танок.
Заяснілися межі, вівса...
Стала краса.

1932

СОПІЛКА

(казка)

1

Був дід і баба і, синск їх милий,
Івасик був, чорнявий хорошень.
Він пас гусей, робив до лука стріли,
Або жував зозулею з вишень.

Була й сестра в Івасика, Олена.
Та що ж? Сестра не бавилася з ним:
Завжди понура, заздра, потаєнна,
Вона не знала приятні ні з ким.

Вона в саду шальвії не плекала,
Не дбала ткати красних рушників;
Вона на крилах печі не писала
Ні сосонок дрібних, ні павучків.

От сталося, як липа розцвілася
І в блиску кіс погасла сіножать,
Послала мати бистрого Івася
І з ним Оленку полуниць ірвать.

Зайшли вони в грабовий ліс глибоко.
Там рідко промінь прогортає тінь,
Там пугач світить виряченим оком,
Там жалами грозяться мох і тлінь.

І от прийшли на галяву велику,
Де в різномовнім плюскоті криниць
Цвіла долина; дивляться — без ліку
Незайманих жаріє полуниць.

Івась що зірве ягоду, то в глечик;
Оленка ходить, ходить, забреде
У тінь та й спить. А день не спить. То чечик
Чиргикне десь, то голуб загуде.

А раз було, що їй трім крикнув нежданно,
Погнало дощ — і райдуга звелась.
Та й знову тихо. Ось уже нерано;
Огледілась Оленка — спить Івась.

Забився в трави, підгорнув колінця,
Скукобився в маленький ковтюшок;
Високий тлек наповнено по вінця;
А що ж у неї? Жменя ягідок.

Це ж ввечері почнуть його хвалити!
І заздрість нудко серце їй тяжить...
Чому такий удатний він! Убити
Щасливого, убити поки спить.

Ні оклику, ні голосу, ні стуку,
Ще й сонце захилилося жущем.
Метнулася, звела над сонцем руку
І напруго ударила ножем.

Івасик бідний! Тільки стріпстіло
Плече йому. Убійниця притьмом
Копає діл, безодголосне тіло
Землею прикидає і піском.

Нема Івася! Глянула в долину:
Та що ж бо це? День гасне вочевидь;
Туман бредє... кошлату тягне спину,
І тьма встає, як збуджений ведмідь.

Мерщій на степ! Ні, гола ще могилка.
Пригнути гілку, обірвати лист...
Еге! Без вітру відсахнулась гілка,
Порснула вгору, аж почувся свист.

На степ, на степ! Без стежки, без дороги...
Еге! Услід зривається виття,
І зойк, і зик, і пазурі, і роги,
І крила б'ють... Злобливе сум'яття

Як ураган, обняло ліс великий.
Що діяти? Як вимкнутися їй?
Ось доженуть... І чує голос дикий:
А де ж івва-івва-івасик твій?

Було над північ, як вона з-за хати,
Розпатлана, влетіла в батьків двір.
А де ж Івасик? — заволала мати.
— Ой, звір загриз, ой, я ж не винна, звір!

2

Прийшла весна. Кругляві, як оладки,
Хмарки блукали в небі; цвіт жердель
Сади осяяв; грядка коло прядки
Чорніла по городах; журавель

Кричав високо. На гробку Івася,
Новітня гостя в лісі віковім,
Неплекана калина розрослася.
Лучилося, йшли чумаки у Крим.

І хтось із них нагледів при долині
Калини кущ та їй вирізав собі
Сопілку з неї. “Буду на чужині,
Розрада буде чумаку в журбі”.

Тоді її змережав вимисливо,
Приклав до уст і тихо, спокволя,
Став награвати. Там то дивне диво!
Сопілка явно словом вимовля:

“Ой звільна, звільна, чумаченьку, грай,
Да не врази мого ти серця вкрай.
Мене сестра-завидниця згубила,
Ніж сонному у серденько встромила...”

Урвалась скарга. Вражене мовчання
Змінило пісню. Німував і ліс,
І чумаки. Лягала мла смеркання,
І смутно мліло пагілля беріз.

Один чумақ промовив: “Їй-же богу,
Відколи світ такого не було”.
На другий ранок рушили в дорогу
І впало їм іти через село,

Де жив Оленчин батько. У старого
І ночувати стали. Річ за річ —
Сказали про сопілочку. Про жогом,
Як нестяменна, кинулась на піч

Біла Оленка. А старий мовляє:
“Г віриться, і віри не поймаю.
Ось дайте но я сам заграю”. Грає.
А дудочка одказує йому:

“Помалу, батечку, помалу грай,
Та не врази мого ти серця вкрай.
Мене сестра-невірниця згубила,
Ніж сонному у серденько встромила”.

Кінчив — і очі повняться сльозами,
А мати просить: “Дай же і мені”.
Взяла, дихнула жовтими устами,
І знов квилять ті звуки жалібні:

“Поволі, матінко, повслі грай,
Да не врази мого ти серця вкрай,
Мене сестра-підступниця згубила,
Ніж сонному у серденько встромила”.

Старий нахмурих брови кострубаті:
“Ну що ж? Нехай заграє і вона!”
Усі замовкли; тихо стало в хаті.
Тоді Оленка, біла як стіна,

Страхаючись, бере сопілку в руки,
До уст підносить, та бліді уста
Не слухають її — і рвуться звуки,
І трудно журний поспів вироста.

“Помалу-малу, душогубко, прай,
Да не врази мого ти серця вкрай,
Це ж ти мене злочиннице, згубила,
Ніж сонному у серденько встромила,
Як ми по ягоди ходили в гай”.

Оленка дудку кидає, долоню
Кладе на очі і стоїть німа.
“Бодай же ти була пропала, доню!
Бодай зайшла, де круча і строма”.

Оплакали старі дитину любу —
Івасика — обмилися в сльозах,
А душогубку віддали на згубу,
І дикий кінь розніс її на прах.

ЗМІСТ

Володимир Свідзінський (стаття Яра Славутича)	5
На Поділлі	11
Як м'ярко вечір тіні стеле	12
І ароматно вечір віє	13
Діл зникав у темряві вечірній	14
Біла пушинка пливе над сніжаттю	15
Не метає вогнів блискавиця	17
Заклинання	18
Угляр	19
Утомлений, оклонившись на горби	20
Наклав на лук очеретину	21
Як тихо тут	22
Сонце	23
Сад не сад — одне деревце	24
Розхиляю колосся, іду	25
Рано прокинувся	26
Узимі маленького дому	27
Вибігає на море човен	28
Така мальована хата	29
Огонь	30
Коли ти була зо мною, ладо моє	31
Холодна тиша	32
Сизий голубе вечора	33
Пам'яті З. С-ської	34
Хліб, запашне молоко	35
Мати	36
Полям ідуть	37
Різьбою пагілок нових	38

В руці ледь-ледь колишеться удильно	39
Ударив дощ, заколихав	40
Круг мене знов давно забутий світ	41
Потьмилася небесна синьота	42
Холод іде	43
Охайно позамітано двори	44
І час далекий, і земля далека	45
Передмова до казки	46
Ми уже зближались додому	47
Негода	47
Блукаю вдень то в луках, то в гаю	49
Зрада, I	50
Зрада, VII	52
Баляда, II	53
Баляда, III	54
Сопілка (казка)	56

ВИДАННЯ "СЛАВУТИ"

1. Яр Славутич - "Оаза" \$1.00
2. В. Свідзінський - "Вибрані поезії" \$1.00
3. Яр Славутич - "Маєстат" (друкується) \$1.00
4. Є. Плужник - "Рання осінь" (друк.) \$1.00

**Замовляти: Slavuta Publishers,
10920 - 60 th Avenue,
Edmonton, Alberta, Canada.**